

بررسی رویکرد تحول در مدیریت جامعه در شعار امام

خمینی^(ه)

حسین مؤمنی^۱

دریافت: ۱۶-۳-۱۴۰۴

پذیرش: ۹-۴-۱۴۰۴

چکیده

تغییر حکومت، جهت دادرسی به مظلومان و مهار زورگویان از جمله دغدغه‌های معمار کبیر انقلاب اسلامی از دیرزمان بوده است. این تفکر انقلابی و تحول‌آفرین را در تمامی نوشته‌ها و سخنان امام خمینی^(ه) می‌توان یافت، ایشان تا آخرین لحظه حیات پربرت خود به دگرگونی در مدیریت جامعه ادامه دادند. در این مقاله سعی شده، رویکرد تحول‌گری امام خمینی^(ه) را در قالب مصادیق شورانگیز و انقلابی در اشعار ایشان با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی موردبررسی قرار دهد. هدف از انجام این پژوهش تحلیل و بیان مصادیق تأثیر انقلاب اسلامی بر شعر و ادبیات فارسی با عنوان اشعار امام خمینی^(ه) مؤثر در انقلاب اسلامی هست. یافته‌ها نشان می‌دهد که در این تحقیق به ده مقوله در بیست‌وهشت زیر مقوله که بیانگر رویکرد تغییر در مدیریت جامعه هست پرداخته شده است. در این ابیات بعضی اوقات امام خمینی^(ه) به صراحت و با زبان عادی موضع خود را اعلام می‌دارند و بعضی وقت هدف خود را با رمز و کنایه اشاره می‌نمایند. هم‌چنین تحلیل اطلاعات نشان می‌دهد که در این تحقیق «احساس مسئولیت دینی» دارای بیشترین فراوانی و به‌عنوان مهم‌ترین رکن تحول در مدیریت جامعه در این تحقیق شناخته شده است.

کلمات کلیدی: اشعار امام خمینی^(ه)، تحول مدیریت، انقلاب اسلامی.

^۱. دانش‌آموخته دکترای قرآن و علوم - گرایش مدیریت، جامعه المصطفی العالمیه،

مقدمه و طرح مسئله

بررسی اسناد موجود نشان می‌دهد که امام خمینی (ره) از زمان طفولیت با تجاوز، ظلم و بی-تدبیری در جامعه آشنا بوده و همواره تفکر تغییر حکومت و تأسیس ساختار جدید در جامعه را جهت دادرسی به مظلومان و مهار زورگویان، ازجمله دغدغه‌های اساسی خود قرار داده بوده است. این تفکر انقلابی و تحول‌آفرین را در تمامی سخنان و نوشته‌های ایشان می‌توان یافت، بنیان‌گذار انقلاب اسلامی تا آخرین لحظه حیات پربرکت خود به دگرگونی و مدیریت اجتماعی ادامه داده و به وضع موجود اکتفا نکردند. نظریات و برنامه‌های مدیریتی و ایده‌های تغییر و تحول‌آفرین ویژه ایشان همواره زبانه‌زد همه بوده است، عنوان‌هایی نظیر «تورسین بزرگ، صاحب‌نظر برجسته، تحلیل‌گر سیاسی فوق‌العاده، استراتژی‌است بلندپایه، آینده‌نگری قوی، جهان‌بین منحصر به فرد، ژرف‌نگر، غیرقابل‌پیش‌بینی و دارای پیچیدگی بسیار دور بخشی ازجمله عنوان‌هایی بوده که شخصیت‌های جهانی به امام خمینی (ره) داده‌اند. (ج، ۱۳۹۰، ۸۷۲) در این مقاله کوشش شده رویکرد تحول‌گری امام خمینی (ره) در جامعه را در اشعار ایشان در قالب ده بُعد (احساس مسئولیت دینی، پیوند حماسه و عرفان، اخلاص در بندگی، سیاست-مداری، درایت و کاردانی، مبارزه با روشنفکران‌ها، هشدار به تفرقه‌افکنی، دشمن‌شناسی، صلابت در استقامت و خود باروری) مورد بررسی قرار گیرد. ممکن است درباره موضوع مورد بحث شاخص‌های زیادی وجود داشته باشد، ولی نگارنده به این ده مورد اکتفا کرده و درباره روایی آن‌ها با استناد به منابع و نظرخواهی کارشناسان اطمینان حاصل نموده است. این نوشتار باهدف بیان تأثیر انقلاب اسلامی بر شعر و ادبیات فارسی با گرایش به اشعار شورانگیز و انقلابی و تحول‌آفرین امام خمینی (ره) انجام شده است. سؤال مطرح‌شده برای انجام تحقیق به این صورت هست: رویکرد تحول‌گری امام خمینی (ره) نسبت به مدیریت جامعه چه تأثیری بر اشعار ایشان داشته است؟ برای به دست آمدن جواب سؤال مطرح‌شده، با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی توصیفی و به صورت تلخیصی اشعار امام خمینی (ره) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و در یک فرایند سه مرحله‌ای داده‌ها به نتیجه رسید است.

ادبیات نظری تحقیق

مبانی انقلابی و تحول‌گری مدیر (خود مدیریتی): مدیریت بر خویشتن، ایجاد حالتی است در درون فرد که بدون دخالت عامل خارجی او را به انجام وظایفش متمایل می‌سازد. هدفی که در خودکنترلی دنبال می‌شود ارائه یک شخصیت سالم است که به بلوغ فکری رسیده و در برابر انواع

مشکلات از خود مقاومت نشان می‌دهد. خود مدیریتی افراد را قادر می‌سازد تا انتخاب‌های آگاهانه داشته باشند و دیدگاه‌های جدید را با مهارت‌های عمومی انطباق دهند تا در صورت بروز مشکلات جدید به کار برده شود (Ministry, ۲۰۱۶) رفتارها، احساسات و تحریکات ناخوشایند را هدایت و آرامش خود را در بحران‌ها کنترل کند و انعطاف‌پذیری با چالش‌ها را از خود نشان دهد (Bob, ۲۰۱۸) استراتژی‌های خود مدیریتی به ساختن محیط کار کمک می‌کند، انگیزه‌ها را افزایش و رفتارهایی که به دستیابی به استانداردهای عملکرد کمک می‌کنند تسهیل می‌بخشد، استراتژی‌های خود مدیریتی عبارت‌اند از خود نظارت، خودتنظیم هدف، خود هدایتی، خود پاداش و خود تنبیه (Gomez, ۲۰۱۷) در خود مدیریتی فرد برای نظارت کردن از مستندات استفاده می‌کند و به دنبال ارزیابی و تقویت رفتارهای خود است (Lawrence, ۲۰۱۶).

خصوصیت یک مدیر شایسته در قرآن: ۱- ایمان به خدا: مؤمنان همه به خدا و فرشتگان خدا و کتب و پیغمبران خدا ایمان آوردند. (بقره/۲۸۵) ۲- عشق به کار: بر شما بسیار حریص و به مؤمنان رئوف و مهربان است. (توبه/۱۲۸) ۳- خیرخواهی: من برای شما خیر خواه امینم. (اعراف/۶۸) ۴- لیاقت و شایستگی: خداوند او را برگزیده و در دانش و قوت جسم فزونی بخشیده. (بقره/۲۴۷) ۵- امانت‌داری: بهتر کسی که باید به خدمت برگزینی کسی است که توانا و امین باشد. (قصص/۲۶) ۶- سعه صدر: گفت: این توانایی از فضل خدای من است. (نمل/۴۰) ۷- قانون مداری: کدام حکم از احکام خدا برای اهل یقین نیکوتر خواهد بود. (مائده/۵۰) ۸- مشورت: در کار با آن‌ها مشورت نما. (آل عمران/۱۵۹) ۹- همکار صالح: و نیز از اهل بیت من یکی را وزیر و معاون من فرما. (طه/۲۹) ۱۰- تشویق: ای پیامبر... چراغ فروزان عالم باشی. (احزاب/۴۵-۴۶) (قاسمی، ۱۳۸۹)

اثبات مقوله‌ها

مصادیق تحول	منبع	توضیحات
احساس مسئولیت دینی	(هاشمیان، ۱۳۹۳، ۹۲۴)	امام خمینی ^(ره) در کتاب البیع چنین بیان داشته است: «تمام مسلمانان و پیشاپیش آنان بر علمای روحانی و طلاب حوزه‌های علمیه واجب است که علیه سم‌پاشی‌های دشمنان اسلام قیام کنند.
پیوند حماسه و عرفان	(همان، ۱۴۴)	عرفان شناختن حقیقت و رفتن به سوی حق است، مسلمان نیز در وادی شناخت ارزش‌های انسانی و آگاهی از طاغوت باید به

مبارزه برخیزد.		
نقش عظیم رهبری امام خمینی ^(ره) در احیای اسلام و تفکر دینی، ریشه در جهان‌بینی اسلامی و اصل توحید و عبودیت حق دارد.	(ج، ۱۳۹۰، ۸۶۶)	اخلاص در بندگی
از بعد سیاسی امام خمینی یک شخصیت بی‌نظیری بود که شخصیت‌های جهان از سیاست‌مداری او تمجید می‌کنند.	(همان، ۸۷۲)	سیاست‌مداری
یک خبرگزاری در این باره گفته: آیت‌الله خمینی در ده سال قدرتش توانست همه چیز را به تحرك وادارد.	(همان، ۲۷۷۰)	درایت و کاردانی
امام خمینی ^(ره) : انسان‌های روشنفکر نما و غرب‌زده راجع به فرهنگ و ملت خود بدبین شده، خودش را از دست داده و یک انسان غربی شده.	(هاشمیان، ۱۳۹۳، ۱۴۳)	مبارزه با روشنفکرانها
موضع‌گیری امام خمینی ^(ره) در برابر جریان‌های الحادی و نفاق صرفاً بار مبارزه با آن‌ها را نداشت بلکه به نحوی ماهرانه زمینه رشد را بر آنان سد و هشدارآمیز بود.	(ج، ۱۳۹۰، ۸۵۴)	هشدار به تفرقه‌افکنی
امام خمینی ^(ره) دشمن اصلی و خطر عمده را در مراحل مختلف حیات سیاسی خویش بازشناخت و متناسب با آن به مقابله همت گماشت.	(همان، ۸۶۰)	دشمن‌شناسی
هیچ چیز امام خمینی ^(ره) را از پیگیری هدف مقدّسش باز نداشت و در او تردید به بار نیاورد. آنچه برای او اهمیت داشت انجام وظیفه بود.	(همان، ۸۵۶)	صلابت در استقامت
امام خمینی ^(ره) : از نظر اسلام انسان‌ها آزاد آفریده شده و دارای شخصیت مستقل می‌باشند، لذا حق ندارند خود را تحت سلطه دیگران قرار دهند.	(همان، ۲۲۳۲)	خودباروی

جدول شماره (۱) اثبات سنجه‌ها (مقوله‌ها) ی تحقیق

تعریف تحول در سطح مدیریت و سازمان: از تغییر سازمانی و تحول مدیریت تعاریف زیادی شده که معروف‌ترین آن‌ها در اینجا آورده می‌شود. تحول سازمان نوعی استراتژی بهسازی سازمان است که در اواخر دهه ۱۹۵۰ مطرح شد. اساس آن بر بینش‌ها و آگاهی‌های حاصله از پویایی‌های گروهی و تئوری و عمل مرتبط با تغییر برنامه‌ریزی شده، استوار است. (فرنچ و سسیل، ۱۳۸۵، ۱۳)

ردیف	تعریف	منبع
۱	تغییر سازمانی به مثابه استراتژی توسعه به تغییری اطلاق می‌گردد که در نهایت منجر به ایجاد تحول در شخصیت و هویت سازمان شود، به طوری که رفتار و عملکرد را در سازمان متحول نماید.	محمّد زاده، ۱۳۸۱، ۱۸.
۲	تحول سازمان فعالیت یا تلاشی است بلندمدت که از سوی مدیریت عالی حمایت و هدایت می‌شود، این تلاش به منظور اصلاح و بهبود چشم انداز فعلی و آتی سازمان، توانمندسازی اعضا، یادگیری فرایند حل مسئله، از طریق مدیریت فرهنگ سازمان، با تأکید خاص بر فرهنگ گروه‌های کاری رسمی و دیگر انواع گروه‌ها و به کارگیری نقش مشاور و تئوری و فنون علوم رفتاری و پژوهش در عمل صورت می‌پذیرد.	فرنچ و سسیل، ۱۳۸۵، ۲۸.
۳	تحول سازمانی، فرایندی است که طی آن دگرگونی‌ها و تغییرات قابل توجهی در سازمان‌های دولتی در جهت نیل به وضع مطلوب شکل می‌گیرد.	منوریات، ۱۳۹۶، ۴۴.
۴	مدیریت تغییر رویکرد ساختاریافته‌ای است برای انتقال افراد، تیم‌ها و سازمان‌ها از وضعیت فعلی به اهداف آینده مورد نظر برای تحقق بخشیدن و یا پیاده‌سازی یک دیدگاه استراتژیک. این کار یک فرایند سازمانی است که باهدف توانمندسازی کارکنان در پذیرش تغییرات در محیط فعلی و آتی سازمان است.	HR, ۲۰۱۱, ۷

جدول شماره (۲) تعاریف تحول با رویکرد مدیریت و سازمان

تغییر معمولاً سه جنبه همپوشانی دارد: مردم، فرایندها و فرهنگ همان‌طور که در شکل نشان داده شده است، اغلب تأکید بر فرایندها دارد. با این حال، به منظور درست کردن تغییر، مدیر باید تمام این سه جنبه را متعادل سازد. (DHR, ۲۰۱۹, ۳)

پیشینه تحقیق:

ردیف	عنوان	نویسنده	زمان	توضیحات
۱	امام خمینی ^(ره) و مدیریت تحول	حسین خنیفر	۱۳۷۰	کتاب مبانی تصمیم‌گیری استراتژیک امام خمینی، چاپ اول، ۱۳۸۷، فروتنی.
۲	امام خمینی ^(ره) و مدیریت استراتژیک	داود فیض	۱۳۸۰	کتاب مبانی تصمیم‌گیری استراتژیک امام خمینی، چاپ اول، ۱۳۸۷، فروتنی.
۳	امام خمینی ^(ره) و مدیریت توسعه	محمد مقیمی	۱۳۹۰	مجله، مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت دانشگاه تهران، دوره ۳، شماره ۸.
۴	امام خمینی ^(ره) و مدیریت تحولات سه دهه اخیر جهان	علی‌اکبر عالمیان	۱۳۹۲	ماهنامه فرهنگ پویا، شماره ۴.
۵	امام خمینی ^(ره) و مدیریت بحران	حسین اخوان علوی	۱۳۹۱	مجله، مدیریت در دانشگاه‌های اسلامی، ۴.
۶	سیره عملی امام خمینی در مدیریت	فرحناز جوادزاده	۱۴۷۸	مجله، حضور، ۲۹.
۷	اصول، خط‌مشی و تاکتیک‌های امام خمینی ^(ره) در رهبری قیام	علیرضا شجاعی زند	۱۳۹۶	کنگره تبیین انقلاب اسلامی ایدئولوژی رهبری و فرآیند انقلاب اسلامی، ج ۲، ص ۹۵.
۸	امام خمینی به وضعیت اسلام تحولی بزرگ بخشیدند	فهمی هویدی	۱۳۹۶	مجله حضور، ش ۱۱، ص ۲۸۱.
۹	بررسی ثبات و تحول اندیشه سیاسی امام خمینی ^(ره)	مصطفی جعفر پیشه‌فرد	۱۳۹۶	کنگره امام خمینی و اندیشه حکومت اسلامی/ شرایط، وظایف و اختیارات ولایت فقیه، ج ۵، ص ۲۰۹.
۱۰	بنیادهای مدیریت و رهبری در اندیشه و عمل امام خمینی ^(ره)	محمدحسن شفیعیان	۱۳۹۷	مجموعه مقالات نهمین سمینار بررسی سیره نظری و عملی حضرت امام خمینی ^(ره) ، ص ۹۱.

جدول شماره (۳) بیان پیشینه تحقیق

روش تحقیق:

پژوهش حاضر در جهت دست‌یابی به شناخت الگوهای تحولی امام خمینی^(ع) در اشعار ایشان هست. این تحقیق بر اساس هدف از نوع کاربردی، برحسب نحوه گردآوری داده‌ها از نوع تحلیل توصیفی و روش‌شناسی پژوهش تحلیل محتوای کیفی از نوع قیاسی و به‌صورت تلخیصی است و از تحلیل کمی نیز در حد به دست آمدن فراوانی استفاده شده است. در فرایند تحقیق مقدماتاً برای به دست آمدن ادبیات و چارچوب نظری تحقیق اطلاعات به‌صورت کیفی بر مبنای مطالعه و فیش‌برداری از اسناد کتابخانه‌ای تهیه شده است. در این زمینه به کتاب‌های مدیریتی، کتاب‌های ادبیات فارسی، کتاب‌های با موضوع امام خمینی^(ع)، انقلاب اسلامی و ... مراجعه شده است. در ادامه کار از بین حدود پنجاه مقاله فارسی و انگلیسی جمع‌آوری شده از مطالب شش مقاله انگلیسی و سیزده مقاله فارسی استفاده شده است.

روش تحلیل: برای تحلیل داده‌ها، با تکیه بر روش تحلیل محتوا از روش کدگذاری سه مرحله‌ای که در زمره روش‌های تحلیل داده‌های کیفی به شمار می‌آید، استفاده گردیده است. در این روش در ابتدای کدگذاری، تلاش می‌شود که مقوله‌ها از طریق کدگذاری مرتبه اول مشخص شود و طی کدگذاری مرتبه دوم، مقوله‌ها به یکدیگر مرتبط و مفاهیم به‌صورت یکپارچه استخراج می‌شوند. (استیری و شریفی، ۱۳۹۵، ۹۸) همان‌طور که در ادامه خواهید دید در مرحله سوم داده‌های کدگذاری شده مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد و بعد از ذکر آماری یافته‌ها به‌صورت نمونه در هر گویه مواردی آورده می‌شود.

روایی و پایایی: روایی در تحقیقات به این معنی است که وسیله اندازه‌گیری، بتواند خصیصه و ویژگی موردنظر را اندازه بگیرد. (خاکی، ۱۳۷۸، ۲۸۸) یا در آن به این سؤال جواب داده می‌شود که آیا ابزار اندازه‌گیری آنچه را که تصور اندازه‌گیری‌اش را دارد، اندازه می‌گیرد یا خیر؟ (یوسف نژاد، ۱۳۹۱، ۲۶) برای روایی بهتر در این تحقیق نگارنده سنجه‌های تحقیق را با توجه به مبانی نظری و اصول موضوعه پژوهش ابتدا از منابع مختلف جمع‌آوری نموده، بعد با نظرخواهی از خبرگان اتقان هر یک از آن‌ها را به دست آورده است، سپس داده‌ها با روش مذکور مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. یک آزمون زمانی دارای پایایی است که نمره‌های مشاهده و نمره‌های واقعی آن دارای همبستگی بالایی باشند. (خاکی، ۱۳۷۸، ۲۹۱) اعتبار محتوا غالباً تکیه‌گاه روش تحلیل محتوا بوده است که از طریق قضاوت آگاهانه پژوهشگر به دست می‌آید. (هولستی، ۱۳۸۰، ۲۲۱) در تحلیل محتوا پایایی یعنی اینکه اگر کدگذاران مختلف دستورالعمل کدگذاری را در مورد یک محتوا به کار ببرند، باید به نتیجه واحدی برسند، اما زمانی که رمزگذار فقط یک نفر است تحلیلگر پایایی کدگذاری را نسبت به خودش در دو زمان آزمون می‌کند. (فروتی، ۱۳۸۷، ۱۳۳) در این تحقیق نگارنده رمزگذاری را چند مرتبه تکرار نموده است که پایایی خوبی از آن انتظار می‌رود.

روش گردآوری داده‌ها: جامعه آماری تحقیق حاضر شامل دیوان اشعار امام خمینی^(ره)، چاپ شصتم سال ۱۳۹۲ نشر: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ره) می‌باشد، این کتاب شامل سه صد و یک شعر و هزار و پنج صد و نون و نه بیت می‌باشد که بزرگ‌ترین شعر یک مسقط با عنوان در توصیف بهاران بوده که شامل هفتاد و هشت بیت و کوتاه‌ترین شعر نیز چند شعر پراکنده یک بیتی است. در فرایند جمع‌آوری داده‌ها ابتدا کتاب موردنظر با دقت تمام مورد مطالعه قرار گرفت، سپس بیت‌های موردنظر در ده سنجه تعیین شده در قالب بیست و هشت زیر مقوله فیش برداری شد. در این مرحله ۴۸۱ بیت بدون تکرار از میان ۱۵۹۹ بیت که بیانگر ۳۰ درصد ابیات می‌باشد، در قالب ۳۴۸ شعر با تکرار از میان ۳۰۱ شعر که حدود ۷۰ درصد اشعار می‌باشد، به عنوان فیش‌های خام جمع‌آوری شده است. از هر بیت فقط یک بار به عنوان یک فیش استفاده شده، اما یک شعر ممکن است در چندین مورد بکار رفته باشد. در مرحله دوم فیش‌ها به ترتیب در زیر مقوله‌ها قرار گرفتن و در نتیجه جدول مرحله دوم کامل شد که یک نمونه فرایند کار این مرحله در زیر نمایش داده شده است.

درایت و کاردانی	
هدایت‌گری	
شعر	منبع
دست آن شیخ ببوسید که تکفیرم کرد مُحْتَسِب را بنوازید که زنجیرم کرد	دلجوی پیر
با گُلرخان بگوئید، ما را به خود پذیرند از عاشقان بیدل، همواره دست گیرند	جام جم
ای پیر طریق دستگیری فرما! طفلیم در این طریق پیری فرما!	طفل طریق
آن سَر و دل آرای من آن روح جان‌افزای من در سایهٔ لطفش نشین کاین سایه دل‌آرا بود	سایه لطف
بیچاره‌ام ز درد و کسی چاره‌ساز نیست لُطفی نمای با نظر چاره‌ساز خویش	آتش فراق
آینده‌نگری	
شعر	منبع
حدیث عشق تو باد بهار باز آورد صبا ز طرف چمن بوی دلنواز آورد	عشق چاره‌ساز
ای دوست پیر میکده از راه می‌رسد با یک گل شکفته به همراه، می‌رسد	اسرار جان
آن روز که عالم ز ستمگر خالی است ما را و همه ستم‌کشان را عید است	جُمهوری اسلامی
ظاهر شود آن شه اگر شمشیر حیدر بر کمر دستار پیغمبر به سر، دست خدا در آستین دِیاری از این مُلحدان، باقی نماند در جَهان ایمن شود روی زمین از جور و ظُلم ظالمین	بهاریه انتظار
گر در میکده را پیر به عِشاق گشود پس از آن آرزوی فتح و ظفر باید کرد	سفر عشق

فرهادم و سوز عشق شیرین دارم امید لقاء یار دیرین دارم	چه کنم
هدف گذاری	
شعر	منبع
جُمهوری ما نشانگر اسلام است افکار پلید فتنه جویان خام است	جُمهوری ما
چون پرچم جُمهوری اسلامی ما جاوید به اسم اعظم الله است	پرچم
بر پرچم جُمهوری اسلامی ما تمثال مُبارک محمد باشد	عید
عالم شود از مقدمش، خالی ز جهل، از علم پُر چون شهر قم از مقدم شیخ اجل میر مهین	بهاریه انتظار
حوزه علمیه قم را عَلم فرما به عالم تا کند فُلك نجات مُسلمین را بادبانی	در مدح ولی عصر

جدول شماره (۴) نمونه فیش برداری

در مرحله سوم داده ها ساماندهی شده و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و فراوان آن به دست آمد که در جدول زیر فرایند کار نشان داده شده است.

مقوله	زیر مقوله	ف. بیت	ف. شعر
احساس مسئولیت دینی	۱. اسلام محور اصلی	۴۵	۳۴
	۲. ترویج فرهنگ شهادت	۴۱	۳۴
	۳. غفلت از هدف	۱۴	۱۲
	۴. رازی نبودن به وضع موجود	۸	۶
	جمع فراوانی	۱۰۸	۸۶
پیوند حماسه و عرفان	۱. شروع انقلاب	۳۰	۲۴
	۲. تحمل سختی ها تا رسیدن به هدف	۲۹	۲۴
	۳. صبح پیروزی	۲۷	۱۱
	۴. نسیم آزادی	۱۳	۶
	جمع فراوانی	۹۹	۶۵
اخلاص در بندگی	۱. در جست و جوی حقیقت	۴۲	۳۱
	۲. مالک کون و مکان خداست	۳۰	۲۱
	۳. دوری از هوای نفس	۲۴	۲۲
	جمع فراوانی	۹۶	۷۴

سیاست‌مداری	۱. مشورت در تصمیم‌گیری	۲۲	۲۰
	۲. نگرش جامع به افراد	۸	۵
	۳. وصف خدمت‌گذاران	۸	۳
	۴. نابسامانی جامعه	۶	۵
	جمع فراوانی	۴۴	۳۳
درایت و کاردانی	۱. هدایتگری	۱۵	۹
	۲. آینده‌نگری	۱۴	۱۰
	۳. هدف‌گذاری	۵	۵
	جمع فراوانی	۳۴	۲۴
مبارزه با روشنفکرانها	۱. رواج خودنمایی	۱۳	۱۰
	۲. روشنفکرنمایی	۱۲	۷
	جمع فراوانی	۲۵	۱۷
هشدار به تفرقه‌افکنی	۱. حرکت جاهلانه	۱۸	۱۵
	۲. توجه به نیرنگ‌ها	۶	۴
	جمع فراوانی	۲۴	۱۹
دشمن‌شناسی	۱. هشدار به دشمن	۱۴	۷
	۲. حيله‌های دشمن	۶	۴
	جمع فراوانی	۲۰	۱۱
صلابت در استقامت	۱. نشان دادن قدرت و ایستادگی	۱۱	۷
	۲. اراده قوی در تحقق هدف	۶	۵
	جمع فراوانی	۱۷	۱۲
خود باروی	۱. اعتماد به نفس	۹	۵
	۲. تکیه بر توانایی‌ها	۵	۲
	جمع فراوانی	۱۴	۷

جمع کل	۲۸	۴۸۱	۳۴۸
--------	----	-----	-----

جدول شماره (۵) مرحله دوم تحلیل داده‌ها

مدل مفهومی تحقیق: مدل مفهومی حاصل بررسی و تجزیه و تحلیل اطلاعات کلی درباره موضوع تحقیق است که جمع‌آوری اطلاعات و تحلیل و نتیجه‌گیری داده‌ها بر اساس آن انجام می‌گیرد.

یافته‌ها

امام خمینی^(ع) در اشعار خود به موضوعات مختلفی پرداخته، اما رویکرد دگرگونی و ایجاد یک جامعه جدید در تعدادی از اشعار ایشان به چشم می‌خورد، در این مجال حاصل تحقیق که در موضوع مورد نظر انجام شده مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد تا یافته‌های تحقیق به دست آید. همان‌طور که قبلاً نیز اشاره شد داده‌های این مرحله در هر سنجه نمونه‌ای از کل داده‌های است که برای به نتیجه رسیدن این پژوهش جمع‌آوری است.

احساس مسئولیت دینی: وظیفه هر مسلمان آگاهی و احساس مسئولیت در قبال جامعه خود است. در طول تاریخ دین‌داران بزرگ و تاریخ‌ساز با پرچم دین به مخالفت با ظالمان و کافران پرداخته‌اند. (هاشمیان، شریف نیا، ۱۳۹۳، ۱۴۰) امام خمینی^(ع) در کتاب البیع چنین بین داشته است: «تمام مسلمانان و پیشاپیش آنان بر علمای روحانی و طلاب حوزه‌های علمیه واجب است که علیه سمپاشیهای دشمنان اسلام، به هر وسیله ممکن، قیام کنند تا این‌که بر همگان آشکار شود که اسلام برای اقامه حکومتی عدل‌گستر آمده است». (ج، ۱۳۹۰، ۹۲۴)

مقوله	زیر مقوله	فراوانی بیت	درصد
احساس مسئولیت دینی	اسلام محور اصلی	۴۵	۴۱/۶۶
	ترویج فرهنگ شهادت	۴۱	۳۷/۹۶
	غفلت از هدف	۱۴	۱۲/۹۶
	رازی نبودن به وضع موجود	۸	۷/۴۰
	جمع فراوانی	۱۰۸	۱۰۰

جدول شماره (۶) بیان احساس مسئولیت دینی

اسلام محور اصلی: امام خمینی^(۵) همواره دین اسلام را در اولویت اول قرار داده، وی در تلاش است تا با هر قیمت شده و از هر وسیله ممکن استفاده شود تا پرچم اسلام برافراشته بماند. به طور نمونه در بیت-های زیر با زبان عرفان به این مطلب اشاره نموده است.

«جُز خم ابروی دلبر هیچ محرابی ندارم جُز غم هجران رویش من تبوتابی ندارم

هر جفا از تو به من رفت به مَنّت بخرم به خدا یار توأم یار وفادار توأم

با که گویم غم دل جُز تو که غمخوار منی همه عالم اگر پُشت کند یار منی»

ترویج فرهنگ شهادت: امام خمینی^(۶) بیان می‌دارند که برای رسیدن به هدف و جهت انجام وظیفه از جان گذشتن کار راحتی است. به صورت نمونه در ابیات زیر به فنا شدن و شهادت طلبی اشاره شده.

«جان در هوای دیدن دلدار داده‌ام باید چه عذر خواست متاع دگر نبود

آن سر که دَر وصال رخ او به بادرفت گر مانده بود در نظر یار سَر نبود»

غفلت از هدف: امام خمینی^(۷) برای کسانی که خود را از هدف اصلی دور نگه داشته‌اند و یا به وظیفه خود آگاه نیستند هشدار می‌دهند. به صورت نمونه در ابیات زیر به این مطلب اشاره دارند.

«با عاقلان بگو که رُخ یار ظاهر است کاوش بس است این همه در جُستجوی دوست

ما عیب و نقص خویش و کمال و جمال غیر پنهان نموده‌ایم چو پیری پس خضاب»

راضی نبودن به وضع موجود: امام خمینی^(۸) هرگز به موفقیت‌های به دست آمده قانع نبوده و همواره در جستجوی وضعیت بهتر بوده است. نمونه ابیات زیر در این مورد است.

«هر چه فراگرفتم و هر چه ورق زدم چیزی نبود غیر حجابی پس از حجاب

این پریشان حالی از جام «بلی» نوشیده‌ام این «بلی» تا وصل دلبر، بی بلا دمساز نیست»

پیوند حماسه و عرفان: عرفان شناختن حقیقت و رفتن به سوی حق است و در این راه سالک در میدان سترگی به مبارزه با نفس و موانع در راه سلوک می‌پردازد. مسلمان نیز در وادی شناخت ارزش‌های انسانی و آگاهی از طاغوت باید به مبارزه برخیزد. (هاشمیان، شریف نیا، ۱۳۹۳، ۱۴۴)

مقوله	زیر مقوله	فراوانی بیت	درصد
پیوند حماسه و عرفان	شروع انقلاب	۳۰	۳۰/۳۰
	تحمل سختی‌ها تا رسیدن به هدف	۲۹	۲۹/۲۹
	صبح پیروزی	۲۷	۲۷/۲۷
	نسیم آزادی	۱۳	۱۳/۱۳
	جمع فراوانی	۹۹	۱۰۰

جدول شماره (۷) بیان پیوند حماسه و عرفان

شروع انقلاب: امام خمینی^(ره) با درآمیختن حماسه با عرفان، همواره به دنبال انقلاب درونی و بیرونی بوده است، اما از زمانی که متوجه ناکارآمدی دولت ایران و به خطر افتادن اسلام شدند، چشم‌انداز بلندی را با عنوان تغییر نظام و اصلاح جامعه طراحی و در دستور کار قرار دادند. بحث نهضت و انقلاب به‌صورت نمونه در ابیات زیر نمود دارد.

«این قفل‌ها را بازکن از این قفس پرواز کن انجام را آغاز کن کآنجا زیار آوا بود
این تارها را پاره کن و این دردها را چاره کن آواره شو آواره کن از هرچه هستی زابود
بازکن این قفس و پاره کن این دام از پای پَرزنان پرده دران رو به دیار دلدار»
تحمل سختی‌ها تا رسیدن به هدف: امام خمینی^(ره) برای رسیدن به پیروزی تحمل سختی را بس شیرین می‌داند. ابیات زیر با زبان عرفان این مطلب را بیان می‌دارند.
«من در هوای دوست گذشتم ز جان خویش دل از وطن بُردم و از خاندان خویش
من داشتم به گلشن خود آشیانه‌ای آواره کرد عشق توأم ز آشیان خویش
از وطن رخت بیستم که تو را بازپیام هرچه حیرت‌زده گشتم به نوایی نرسیدم»
صبح پیروزی: امام خمینی^(ره) در تمام فعالیت‌های زندگی پیروز بوده حتی زمانی که به‌ظاهر از بعضی چیزها محروم می‌شد، اما پیروزی انقلاب اسلامی چیزی است که بر دوست و دشمن پوشیده نیست، در ابیات زیر صدای پیروزی نمایان است.

«خاموش مباش زیر این خرقة بر جان جهان دوباره جان آمد
بگذار چراغ، صُبح گردید خورشید جهان مدار آمد
مردگی‌ها و فروریختگی‌ها بشدند زندگی‌ها بدو صد نقش و نگار آمد باز»
نسیم آزادی: امام خمینی^(ره) همواره ندای آزادی سر داده است آن زمان که هنوز آزادی به بار ننشسته بود و نیز زمانی که تعدادی از مردم ثمر آزادی را چشیده بودند. به نمونه ابیات زیر توجه شود.
«بلبل اندر شاخسار گل هویدا می‌شود زاغ با صد شرمساری از گِلستان می‌رود
وَعده دیدار نزدیک است یاران مُژده باد روز وصلش می‌رسد ایام هجران می‌رود
مُرخ افسرده که در کُنج قفس محبوس است بر فراز فلک از شوق پران خواهی دید»
اخلاص در بندگی: نقش عظیم رهبری امام خمینی^(ره) در احیای اسلام و تفکر دینی، ریشه در جهان‌بینی اسلامی و اصل توحید و عبودیت ایشان دارد. شهید مطهری می‌گوید: در یک جلسه خصوصی ایشان به من گفت فلانی این ما نیستیم که چنین می‌کنیم، من دست خدا را به‌وضوح حس می‌کنم. (ج، ۱۳۹۰، ۸۶۶ و ۸۹۲)

مقوله	زیر مقوله	فراوانی بیت	درصد
	در جستجوی حقیقت	۴۲	۴۳/۷۵
	مالک کون و مکان خداست	۳۰	۳۱/۲۵

۲۵	۲۴	دوری از هوای نفس	اخلاص در بندگی
۱۰۰	۹۶	جمع فراوانی	

جدول شماره (۸) بیان اخلاص و بندگی

در جستجوی حقیقت: امام خمینی^(ره) بزرگ‌ترین سرمایه که داشتند اخلاص ایشان بود، همه‌چیز را برای رسیدن به اصلی‌ترین هدف بشریت یعنی قرب الهی فدا می‌کردند. در ابیات زیر روشن می‌شود.

«من به خال لب ای دوست گرفتار شدم چشم بیمار تو را دیدم و بیمار شدم
گر مرا ره به در پیر خرابات دهی به سر و جان به سوی راه‌نوردم، نه به پا
جز گل روی توأم در دوجهان یاری نیست چهره بگشای به رویم که تو غمخوار منی»

مالک کون و مکان خداست: امام خمینی^(ره) برای نشان دادن صداقت در عمل و انجام‌وظیفه محوله، مالک و صاحب همه‌چیز خداوند را می‌داند. به‌صورت نمونه ابیاتی زیر گواه این مطلب است.

«عشق اگر بال گشاید به جهان حاکم اوست گر کند جلوه در این کوئن و مکان حاکم اوست
این قافله از صبح ازل سوی تو رانند تا شام آبد نیز به‌سوی تو روان‌اند
ذرات جهان ثنای حق می‌گویند تسبیح‌کنان لقای او می‌جویند»

دوری از هوای نفس: امام خمینی^(ره) هر چیز که می‌خواست و هر چیز که به دست آورد برای خودش نبود، دوری از هوای نفس را به زبان عرفان چنین توصیف می‌کند به‌صورت نمونه چند بیت آورده می‌شود.

«آلا یا ایها الساقی ز می پُر ساز جامم را که از جانم فروریزد هوای ننگ و نامم را
آنکه از باده عشق تولبی تازه نمود ملک هستی بر چشمش پر کاهی نبود
فرزند دلپذیر خرابات گر شدی بگذار ملک قیصر و کسری به باد باش
فاطمی که ز من نامه عرفانی خواست از مورچه‌ای تخت سلیمانی خواست»

سیاست‌مداری: از بعد سیاسی امام خمینی^(ره) یک شخصیت بی‌نظیری بود، عنوان‌هایی نظیر تنویرسین بزرگ، صاحب‌نظر برجسته، تحلیل‌گر سیاسی فوق‌العاده، استراتژی‌ست بلندپایه، آینده‌نگری قوی، جهان‌بین منحصر به فرد، غیرقابل‌پیش‌بینی و دارای پیچیدگی بسیار دور، بخشی از عنوان‌هایی بود که شخصیت‌های جهانی به امام خمینی^(ره) داده‌اند. (ج، ۱۳۹۰، ۸۷۲)

مقوله	زیر مقوله	فراوانی بیت	درصد
سیاست‌مداری	مشورت در تصمیم‌گیری	۲۲	۵۰
	نگرش جامع به افراد	۸	۱۸/۱۸
	وصف خدمت‌گزاران	۸	۱۸/۱۸
	نابسامانی جامعه	۶	۱۳/۶۳
	جمع فراوانی	۴۴	۱۰۰

جدول شماره (۹) بیان سیاست‌مداری

مشورت در تصمیم‌گیری: امام خمینی^(ره) کارها را با کمک دیگران انجام می‌دادند و نقش مشاوران را در تصمیم‌گیری ارزشمند می‌شمردند. ابیاتی به این موضوع اشاره دارد.

«طی کنم راه خرابات و به پیری برسم از دم پیر خرابات، دل آباد شوم
من در این بادیه صاحب‌نظری می‌جویم راه‌گم کرده‌ام و راهبری می‌جویم
ای پیر مرا به خانقاهی برسان یاران همه رفتند به راهی برسان»

نگرش جامع به افراد: امام خمینی^(ره) جهان‌بینی بزرگ و توجه به همه اقشار ملت داشتند، شاه و گدا در نظر او مساوی بود. به صورت نمونه به ابیاتی که بیانگر این مطلب است در زیر آمده است.

«عید نوروز مبارک به غنی و درویش یار دلدار! ز بُتخانه دری را بگشا

مژده فروردین ز نو بنمود گیتی را مُسَخَّر جیشش از مغرب زمین بگرفت تا مشرق سراسر»

وصف خدمت‌گزاران: امام خمینی^(ره) از افراد که قابل تقدیر باشند ستایش نموده، ایشان از شیخ عبدالکریم حائری یزدی مؤسس حوزه علمیه قم که پایه‌گذار مرکز نشر انقلاب اسلامی ایران است توصیف نموده است. در ابیات زیر این مطلب بیان شده است.

«راستی این آیت‌الله گر در این سامان نبودی کشتی اسلام را از مهر پُشتیان نبودی

دشمنان را گر که تیغ حشمتش بر جان نبودی اسمی از اسلامیان و رسمی از ایمان نبودی»

نابسامانی جامعه: امام خمینی^(ره) همواره دل‌خونی از فرهنگ حاکم و بی‌عدالتی موجود در جامعه داشتند به طور نمونه در ابیات زیر این مطلب عیان است.

«یاران دل‌دردمند ما را نگرید! طوفان کُشندهٔ بلا را نگرید

گوشهٔ چشم گُشا بر من مسکین بنگر ناز کن ناز که این بادیه سامانش نیست

بنگرم از هر طرف هر بیدلی سر در گریبان خسروان از جای برخیز و مدد کن اهل ایمان»

درایت و کاردانی: یک خبرگزاری در این باره گفته: آیت‌الله خمینی در ده سال قدرتش توانست همه چیز را به تحرك وادارد و باوجودی که بنیادگرایی اسلامی قبل از او نیز وجود داشت، وی توانست آن را از مراکش تا اندونزی به یک نیروی سیاسی انقلابی تبدیل کند که رژیم‌های مادی‌گرا و غیرروحانی را در فشار قرار دهد. (ج، ۱۳۹۰، ۲۷۷۰)

مقوله	زیر مقوله	فراوانی بیت	درصد
درایت و کاردانی	هدایت‌گری	۱۵	۴۴/۱۱
	آینده‌نگری	۱۴	۴۱/۱۷
	هدف‌گذاری	۵	۱۴/۷۰
	جمع فراوانی	۳۴	۱۰۰

جدول شماره (۱۰) درایت و کاردانی

هدایت‌گری: امام خمینی^(ع) راه نمای صادقی برای دیگران بود از روی صداقت حرف می‌زد و بر آن استوار بود. در ابیات زیر این مطلب نمایان است.

«از نور، رو به ظلمتم ای دوست، دست‌گیر آن را که روسیه به سرایش چاه شد
آن سرو دل‌آرای من آن روح جان‌افزای من در سایه لطفش نشین کاین سایه دل‌آرا بود»
آینده‌نگری: امام خمینی^(ع) همیشه امید به آینده داشت هر روز به فکر فردای بهتر بود، برنامه‌های خود را نیز با رویکرد آینده‌نگری ساماندهی می‌کرد. به طور نمونه ابیات زیر گویای این مطلب است.
«آن روز که عالم ز ستمگر خالی است ما را و همه ستم‌کشان را عید است
ظاهر شود آن شه اگر شمشیر حیدر بر کمر دستار پیغمبر به سر، دست خدا در آستین
دیاری از این مُلحدان، باقی نماند در جهان ایمن شود روی زمین از جور و ظلم ظالمین»
هدف‌گذاری: امام خمینی^(ع) با درایت و آگاهی کامل اهداف خود را انتخاب و دنبال می‌کردند. ابیات زیر در این مورد اشاره دارد.

«جمهوری ما نشانگر اسلام است افکار پلید فتنه جویان خام است
حوزه علمیه قم را عَلم فرما به عالم تا کند فُلك نجات مُسلمین را بادبانی»
مبارزه با روشنفکرانها: گروهی از افراد با تأثیرپذیری از فرهنگ و تمدن غرب باعث دوری از دین، فرهنگ و باورهای جامعه خود می‌شوند که این رفتار مورد نکوهش است. امام خمینی^(ع) اشاره می‌نماید:
انسان‌های روشنفکرنا و غرب‌زده راجع به فرهنگ و ملت خود بدبین شده، خودش را از دست‌داده و یک انسان غربی شده. (هاشمیان، شریف نیا، ۱۳۹۳، ۱۴۳)

مقوله	زیر مقوله	فراوانی بیت	درصد
مبارزه با روشنفکرانها	رواج خودنمایی	۱۳	۵۲
	روشنفکرنمایی	۱۲	۴۸
	جمع فراوانی	۲۵	۱۰۰

جدول شماره (۱۱) بیان مبارزه با روشنفکرانها

رواج خودنمایی: امام خمینی^(ع) همواره با تکبر و رزی و خودنمایی بی‌جا مقابله نموده است در ابیات زیر به این مورد پرداخته شده است.

«مستان مقام را به پشیزی نمی‌خرند گو خسرو زمانه و یا کیقباد باش
دَم در نیاز و دفتر بیهوده پاره کن تا کی کلام بی‌هده گفتار ناصواب
بس کُن این یاوه‌سرایی بس کُن تا به کی خویش ستایی؟ بس کُن»
روشنفکرنمایی: امام خمینی^(ع) با روشنفکری کورکورانه مقابله کرده و به غرب‌زده‌ها هشدار داده است، در ابیات زیر به این موضوع اشاره شده است.

«برخیز از این خواب گران، ای مهجور! بیدار دلان خواب گران برده مگیر

بربند زبان یاوه‌گونی بشکن قلم و دوات بس گُن

گفتار تو از برای دنیا است پیگیری مُهملات بس گُن»

هشدار به تفرقه‌افکنی: جریان نفاق یعنی حرکت ملیحانه به اسم اسلام و تحت شعارهای قرآنی و تمسک به نهج‌البلاغه ولی با اهداف مادی و قدرت طلبانه و مارکسیستی. مواجهه امام خمینی^(ره) با جریان نفاق بسی حساس‌تر و دقیق‌تر بوده. موضع‌گیری‌های صریح و کوبنده ایشان در برابر جریان‌های الحادی صرفاً بار مبارزه با آن‌ها را نداشت بلکه به نحوی ماهرانه زمینه رشد را بر آنان سد و هشدارآمیز بود. (ج، ۱۳۹۰، ۸۵۴)

مقوله	زیر مقوله	فراوانی بیت	درصد
هشدار به تفرقه‌افکنی	حرکت جاهلانه	۱۸	۷۵
	توجه به نیرنگ‌ها	۶	۲۵
	جمع فراوانی	۲۴	۱۰۰

جدول شماره (۱۲) بیان هشدار به تفرقه‌افکنی

حرکت جاهلانه: امام خمینی^(ره) به تفرقه‌افکنان هشدار می‌دهد و فعالیت و حرف‌های جاهلانه را باعث نابودی می‌دانند، در ابیات زیر به‌طور نمونه در این مورد اشاره شده.

«صوفی که صفایش نباشد، نهد سر جز بر در مرد زر و شمشیر و دگر هیچ

بر در می‌کده با آه و فغان آمده‌ام از دغل‌بازی صوفی به امان آمده‌ام

طوقی ز جفا فکنده بر گردن خویش آزار دلم دُچار شرمش نکند»

توجه به نیرنگ‌ها: امام خمینی^(ره) از نیرنگ بعضی از جاهلان آگاه بود و به‌موقع به آن پاسخ می‌داد.

به‌صورت نمونه در ابیات زیر به این موضوع پرداخته شده است.

«ما ز دلبستگی حيله گران بی خبریم از پریشانی صاحب نظران بی خبریم

تو خطاکاری و حق آگاه است حيله گرا! زهدنمایی بس گُن

از صوفی‌ها، صفا ندیدم هرگز زین طایفه من وفا ندیدم هرگز»

دشمن‌شناسی: امام خمینی^(ره) دشمن اصلی و خطر عمده را در مراحل مختلف حیات سیاسی خویش

بازشناخت و متناسب با آن به مقابله با توطئه‌ها و دسیسه‌های دشمن همت گماشت و در دام مشغولیت با

مسائل حاشیه‌ای و فرعی و فراموشی دشمن اصلی گرفتار نیامد. (ج، ۱۳۹۰، ۸۶۰)

مقوله	زیر مقوله	فراوانی بیت	درصد
دشمن‌شناسی	هشدار به دشمن	۱۴	۷۰
	حیله‌های دشمن	۶	۳۰
	جمع فراوانی	۲۰	۱۰۰

جدول شماره (۱۳) بیان دشمن‌شناسی

هشدار به دشمن: امام خمینی^(ه) همواره هر نوع دشمن چه داخلی و چه خارجی را به خوبی شناسایی نموده و در مقابل آن موضع گیری نموده است، به طور نمونه در ابیات زیر به دشمن هشدار می دهند.

«تا به کی این کافران نوشند خون اهل ایمان چند این گُرگان کنند این گوسفندان را شبانی

تا به کی بر ما روا باشد جفای انگلیسی آن که در ظلم و ستم فرد است و او را نیست ثانی

از جور رضاشاه کجا داد گنیم زین دیو، بر که ناله بنیادکنیم»

حیله های دشمن: امام خمینی^(ه) با روشنفکری و دید بلندی که داشتند از توطئه و حیله دشمن آگاه بودند و هر زمان آماده مقابله آن بودند. در ابیات زیر به این مطلب اشاره شده است.

«از در صلح برون ناید دوست دیگر امروز ز جنگش پیداست

از زهر جانگداز رقیب سُخن مگوی دانی چه ها کشیدم ازین مار خالدار

شرک در جان تو منزل دارد دعوی شرک زدایی بس کُن»

صلابت در استقامت: امام خمینی^(ه) در کتاب کشف الاسرار (۱۳۲۳ ش) که قبل از شروع نهضت

تدوین کرده، اهداف آینده خود را نمایان ساخت و ایشان تا آخرین لحظه حیات هرگز از آن روی نتافت و

در آن سستی نورزید، هیچ چیز ایشان را از ادامه و پیگیری این هدف مقدس باز نداشت و در او تردید به بار

نیآورد. آنچه برای او اهمیت داشت انجام وظیفه بود. (ج، ۱۳۹۰، ۸۵۶)

مقوله	زیر مقوله	فراوانی بیت	درصد
صلابت در استقامت	نشان دادن قدرت و ایستادگی	۱۱	۶۴/۷۰
	اراده قوی در تحقق هدف	۶	۳۵/۲۹
	جمع فراوانی	۱۷	۱۰۰

جدول شماره (۱۴) بیان صلابت در استقامت

نشان دادن قدرت و ایستادگی: امام خمینی^(ه) از حق خود ذره ای کوتاه نیامده و قدرت خود را در جایی که لازم باشد به رخ بدخواهان کشیده است. به طور نمونه در ابیات زیر به این مطلب اشاره نموده است.

«جُمهوری اسلامی ما جاوید است دشمن ز حیات خویشتن نومید است

این عید سعید عید حزب الله است دشمن ز شکستِ خویشتن آگاه است

ملت به رو خویش جلو می تازد صدام به دست خویش در صد دام است

هم به خاک تیره از گردان دو صد میلیون بریزد زَهْرَة قیصر شکافد قلب ناپلئون بریزد»

اراده قوی در تحقق هدف: امام خمینی^(ه) همواره بر تحقق هدف تعیین شده پافشاری کرده و تا به دست

آوردن آن از هیچ تلاشی فروگذار نشده است. در ابیات زیر به صورت نمونه به این موضوع اشاره شده است.

«می نیارم ز آستان روی خود برداشتن گر دو صد بارم ز کوی خویشتن سازی تو طرد

بشنوم گر با من بیدل تو را باشد ستیز جان به کف بگرفته بشتابم به میدان نبرد

در ره جُستن آتشکده سر باید باخت به جفاکاری او سینه سپر باید کرد»

خود باروی: امام خمینی^(۵) بیان می‌دارند: از نظر اسلام انسان‌ها آزاد آفریده شده‌اند و دارای شخصیت و هویت مستقل می‌باشند، لذا حق ندارند خود را تحت سلطه دیگران قرار بدهند. (ج، ۱۳۹۰، ۲۲۳۲)

مقوله	زیر مقوله	فراوانی بیت	درصد
خود باروی	اعتماد به نفس	۹	۶۴/۲۴
	تکیه بر توانایی‌ها	۵	۳۵/۷۱
	جمع فراوانی	۱۴	۱۰۰

جدول شماره (۱۵) بیان خودباوری

اعتماد به نفس: امام خمینی^(۶) با اعتماد به خودکارها را ساماندهی می‌کردند، هیچ‌وقت چشم‌داشتی از دیگران نداشتند، این خودباوری سبب آزادی و موفقیت‌ها بوده است. ایشان به‌صورت نمونه در ابیات زیر به این موضوع اشاره نموده است.

«رازی است درون آستینم رمزی است برون ز عقل و دینم

آن روز که ره به‌سوی میخانه برم یاران همه را به دلق و مسند سپرم

تا دوست بود تو را گزندی نبود تا اوست غبار چون و چندی نبود»

تکیه بر توانایی‌ها: امام خمینی^(۷) همواره تکیه بر توانایی‌ها و آنچه در اختیار دارد اصرار ورزیده است. در ابیات زیر به این مطلب اشاره شده است.

«حوزه علمیه دایر است ولیکن خانِ فرنگی مآب اگر بگذارد

ما عاشقان ز قُلّه کوه هدایتیم روح‌الامین به «سدره» پی جستجوی ماست»

مطالب که در تمام این ده سنجه در قالب بیست‌وهشت گویه آمده به‌خوبی سیره مبارزاتی و رویکرد تحول‌گرای امام خمینی^(۸) را در هدایت و رهبری جامعه می‌توان حس کرد. از آنجاکه ایشان اهل عرفان بودند خیلی از مطالب را با زبان رمز و کنایه بیان داشته، البته فهم آن برای یک فارسی‌زبان مشکلی ندارد. با تجزیه و تحلیل داده‌ها به دست آمد که مدل مفهومی ارائه‌شده قابل تأیید هست.

مدل تحلیلی نهایی تحقیق:

با توجه به مدل مفهومی و تجزیه و تحلیل داده‌ها مدل نهایی تحقیق که در واقع حاصل پژوهش هست به‌صورت زیر ارائه شده است.

نتیجه‌گیری

با تحلیل داده‌ها به دست آمد که رویکرد تغییر در رهبری جامعه در اشعار امام خمینی^(ع) نمود فراوان دارد که در این تحقیق همان‌طور که در مدل تحلیلی نهایی نشان داده شده، به بیست‌وهشت مورد به‌عنوان زیر مقوله در قالب ده مقوله که بیانگر سه بُعد در تحول مدیریت هست پرداخته شده است. ابیات که در هر یک از این موارد آمده به‌صورت نمونه است که گویایی از کل داده‌های موجود در پژوهش انجام شده هست، در این ابیات بعضی وقت امام خمینی^(ع) به‌صراحت و با زبان عادی موضع خود را اعلام می‌دارند مثل نشان دادن قدرت: «جمهوری اسلامی ما جاوید است دشمن زحیات خویشتن نومید است» و یا هشدار به دشمن: «تا به کی این کافران نوشند خون اهل ایمان چند این گُرگان کنند این گوسفندان را شبانی تا به کی بر ما روا باشد جفای انگلیسی آن‌که در ظلم و ستم فرد است و او را نیست ثانی». بعضی وقت هدف خود را با کنایه بیان می‌دارند مثل روشنفکرنمایی: «کورکورانه به میخانه مرو ای هُشیار خانه عشق بود جامه ترویر برآر، برخیز از این خواب گران، ای مهجور! بیدار دلان خواب گران برده مگیر». آنچه روشن است اشعار امام خمینی^(ع) دریایی از معنا در هدایت، رهبری و مدیریت جامعه دارد، تفکر تغییر، توسعه و تحول‌آفرینی ایشان نسبت به جامعه برای رسیدن به یک وضعیت بهتر در لابه‌لای این اشعار به‌وضوح نمود دارد. امام خمینی^(ع) مبتکر مدیریت با رویکرد اسلامی و مجری قانون شریعت اسلامی در جامعه امروز است، از این رو حرکت ایشان برای تشکیل یک حکومت دینی بیانگر هدف‌گذاری ایشان برای

دگرگونی در سیاست، فرهنگ، باور و به‌طور کلی اداره جامعه است که به حمدالله ایشان در عمر بابرکت خود به بسیاری از اهداف خود نائل آمد. مقاله حاضر پاسخی که به دنبالش بود را با تحلیل داده‌ها به‌عنوان تأثیر رویکرد تحول‌گری امام خمینی^(ره) در اشعارش آره یا نه به دست آورد و جواب مثبت است.

منابع

- قران کریم، با ترجمه استاد الهی قمشه‌ای.
۱. استیری، مهرداد و مهدی شریفی، (۱۳۹۵)، نوآوری و ارزش‌آفرینی، سال ۵، ش ۱۰.
 ۲. امام خمینی (ره)، (۱۳۹۲)، دیوان اشعار، چاپ شصتم، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).
 ۳. جمعی از نویسندگان، (۱۳۹۰)، بانک جامع مقالات امام خمینی، مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان.
 ۴. خاکی، غلامرضا، (۱۳۷۸)، روش تحقیق با رویکردی به پایان‌نامه نویسی، چاپ اول، تهران، مرکز تحقیقات علمی ایران.
 ۵. فرنچ، وندل، سسیل اچ بل، (۱۳۸۵)، مدیریت تحول در سازمان، ترجمه: مهدی الوانی و حسن دانایی‌فر، چاپ دهم، تهران، صفار.
 ۶. فروتنی، زهرا، (۱۳۸۷)، مبانی تصمیم‌گیری استراتژیک امام خمینی، چاپ اول، تهران، پژوهشگاه امام خمینی و انقلاب اسلامی.
 ۷. قاسمی، مریم، (۸۹-۱۳۸۸) توکل و اعتماد به نفس، مدرسه راهنمایی دخترانه دکتر دانش پور.
 ۸. محمدزاده، عباس، (۱۳۸۱)، مدیریت توسعه (تحول سازمان به‌مثابه استراتژی توسعه)، چاپ ششم، تهران، سمت.
 ۹. منوریات، عباس، (۱۳۹۶)، مدیریت تحول در بخش دولتی (مفاهیم، تجربه‌ها و مدل‌ها)، چاپ اول، تهران، کتاب مهربان.
 ۱۰. هاشمیان، لیلا، شریف‌نیا، فرید، (۱۳۹۳)، بازتاب انقلاب اسلامی ایران در اشعار شاعران انقلابی، پژوهشنامه انقلاب اسلامی، ۱۱.
 ۱۱. هولستی، ال. آر. (۱۳۸۰)، تحلیل محتوا در علوم اجتماعی و انسانی، ترجمه: نادر سالارزاده امیری، چاپ دوم، تهران، دانشگاه علامه طباطبائی.
 ۱۲. یوسف نژاد عالی زمینی، محمد، (۱۳۹۱)، شیوه‌نامه پژوهش و نگارش علمی، چاپ اول، تهران، پژوهشگاه انسانی و مطالعات فرهنگی.
 ۱۳. Bob Harrison, (۲۰۱۸) Leadership-Skills, Aptitude & Emotional Intelligence.
 ۱۴. Department of Human Resources, (۲۰۱۹), Change Management an introduction
Manchester Metropolitan University.

۱۵. Human Resources, Ryerson University (۲۰۱۱), Change Management Leadership Guide.
۱۶. Gomez, Savilene Julia, (۲۰۱۷), Self-Management Skills of Management Graduates, International Journal of Research in Management & Business Studies, Vol. ۴ Issue ۳, India
۱۷. Michael Lawrence, Mogga Rombe, (۲۰۱۶) Effective Time and Self-Management, Environment and Productivity in an Organization, Science Journal of Business and Management. Vol. ۴, No. ۶, South Sudan.
۱۸. Ministry of Health, (۲۰۱۶) Self-management Support for People with Long-term Conditions, New Zealand.